

Ярова В.В., канд. екон. наук, доцент
Державний біотехнологічний університет, Україна
Мищенко А.С., здобувачка вищої освіти ступеня бакалавр
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Україна

Аналіз соціальних параметрів інноваційного розвитку України і країн ЄС

Ключовою метою функціонування держави є розвиток людини. Україна на шляху перетворення на розвинуту демократичну державу визнала для себе пріоритетність соціальної ефективності інновацій.

Метою публікації є дослідження теоретичних положень щодо соціальної ефективності інновацій та аналіз окремих соціальних параметрів інноваційного розвитку України і країн ЄС.

Системний підхід до проблематики інноваційного розвитку передбачає такі види аналізу: фінансово-економічний, комерційний, науково-технічний і аналіз соціального аспекту ефективності. Рух інноваційної економіки, розвиток науки спрямований на турботу про існування людей та людського суспільства, на зростання добробуту людей.

Кілієвич О., Мертенс О. вказують на те, що соціальний ефект інновацій проявляється у покращанні здоров'я населення, поліпшенні екологічної обстановки, зростанні освітнього рівня людей [1]. Ящишина І.В. підкреслює, що «забезпечення високого рівня життя на основі сучасних інноваційних технологій є однією з умов, дотримання якої дозволить гармонізувати міжлюдські взаємини як у локальному, так і в глобальному масштабі» [2, с. 40].

Для міжнародного порівняння у якості показника рівня розвитку країни використовують значення валового внутрішнього продукту або валового внутрішнього продукту (далі ВВП) у розрахунку на душу населення за паритетом купівельної спроможності (ПКС) у доларах США. Цей показник відображає економічне благополуччя населення країни. За ним судять, бідна чи багата країна. Підрахунок ВВП на душу населення за ПКС проводить Світовий банк (*GDP per capita, PPP (current international \$)*) [3].

За даними щорічного видання журналу *The Economist* «Світ у цифрах» у 2020 р. найвищого ВВП на душу населення досягнуто у Монако – 185829\$, Ліхтенштейн – 180432\$, Бермудські острови – 117089\$, Люксембург - 114705\$, Макао - 84096\$ [4].

Загальноприйнятим міжнародним індикатором стану та руху країни шляхом людського розвитку, показником якості життя вважають індекс людського розвитку або індекс розвитку людського потенціалу (*Human Development Index*, далі HDI). Цей індекс публікує Програма розвитку ООН. Методика розрахунку HDI заснована на поєднанні показників середньої та очікуваної тривалості шкільного навчання, очікуваної тривалості життя і рівня доходів (ВВП на душу населення за ПКС) [4]. HDI має значення від 0 до 100 балів. Країни з індексом вище 80 вважаються високорозвинутими (з точки зору

розвитку людини), від 70 до 79 балів – розвинутими, від 59 до 69 балів – середньорозвинутими, нижче 55 балів – слаборозвинутими.

У 2020 р. п'ятірка світових країн-лідерів за HDI виглядала наступним чином: Норвегія – 95,7; Ірландія, Швейцарія – 95,5; Гонконг, Ісландія – 94,9; Німеччина – 94,7 бали [4].

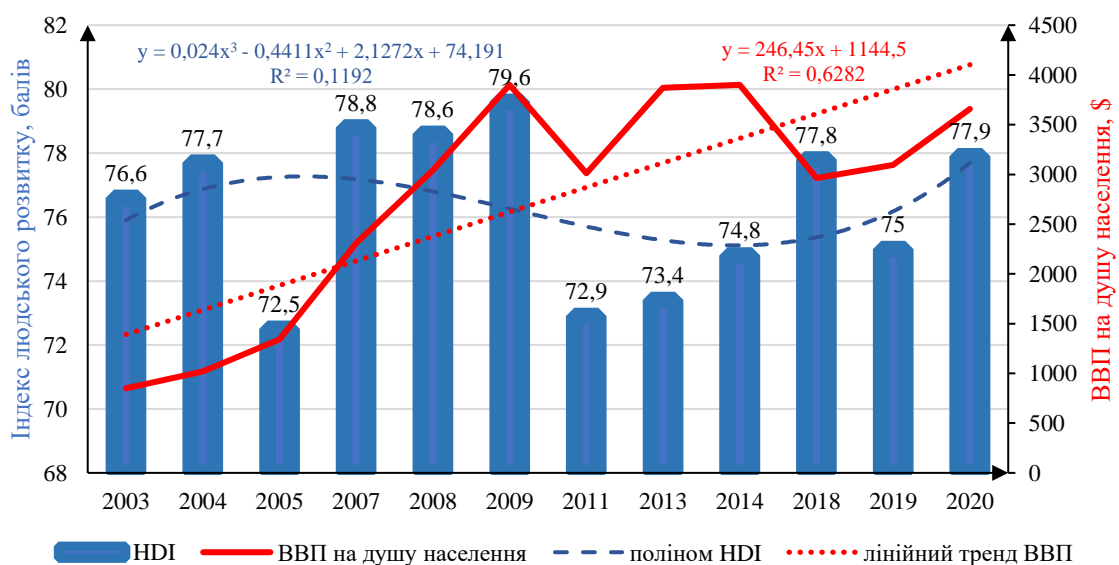
У підрахунки HDI Україна як самостійна держава була включена уперше у 1993 р. з показником 69 балів. Порівняльний аналіз HDI і його складової ВВП на душу населення України та 19 країн Європейського Союзу за 2003 – 2020 рр., що увійшли до Євросони, проведений у таблиці.

Порівняльний аналіз HDI і ВВП на душу населення України та країн ЄС

Роки	Україна		19 країн ЄС, що увійшли до Євросони		
	HDI	ВВП, доларів США на душу населення	HDI	ВВП, доларів США на душу населення	коефіцієнт до України
2003	76,6	850	92,1	22870	26,9
2008	78,6	3040	94,5	37870	12,5
2013	73,4	3870	88,3	36650	9,5
2018	77,8	2963	90,3	45538	15,4
2019	75,0	3095	90,4	46759	15,1
2020	77,9	3659	91,4	38976	10,7

Вартість ВВП на душу населення в Україні на протязі усього досліджуваного періоду значно менша за аналогічні показники країн Євросони. Наприклад, відносна величина порівняння у 2020 р. показує, що рівень життя українців за показником ВВП на душу населення у 10,7 разів нижчий, ніж у високорозвинутих країнах ЄС. Втішає тільки те, що за вісімнадцять років розрив у відносній величині порівняння між порівнюваними країнами скорочується майже з 27 разів до 11.

З використанням методів динамічного ряду ми проаналізували тенденції зміни HDI і ВВП на душу населення в Україні за 2003- 2020 рр. Результати представлені на рисунку.

Динаміка індексу людського розвитку України та ВВП на душу населення, 2003 – 2020 рр.

Як свідчать представлені дані, за досліджуваній 18-річний період найвищим HDI України був у 2009 р. і становив 79,6 балів. Найменше значення - 72,5 бали - було у 2005 р. Згідно шкали оцінювання, Україна відноситься до категорії країн з високим рівнем людського розвитку. Суттєве коливання індекса розвитку людського потенціалу зумовлені економічними негараздами, низьким рівнем життя населення, змінами у соціальних і демографічних факторах (низьким рівнем реалізації можливості прожити довге і здорове життя, відсутністю доступу українців до якісних медичних закладів та послуг), а також уточненнями у методології розрахунку показника.

Оцінка якості життя залежить від рівня доходу. Чим вищим є дохід домогосподарств, тим більше людей вважатиме своє життя повноцінним, тим меншою буде частка тих, хто безперечно бореться за виживання.

В Україні потрібно проводити економічну політику на засадах соціально-інноваційної економіки, оскільки від цього залежатиме прискорення розвитку та її міжнародна конкурентоспроможність.

Яцишина І.В. вказує на «вкрай неефективну інноваційну політику України. Кошти, що виділяються на інвестиційно-інноваційний розвиток науково-технічного сектору, не дають належної віддачі у контексті підвищення конкурентоздатності української економіки і не сприяють соціальному зростанню країни» [2, с. 156].

Таким чином, соціальна функція інноваційної економіки зростає. Вона є ефективною тоді, коли забезпечується зростання економіки, реалізується проблема подолання відносної обмеженості ресурсів, підвищується конкурентоспроможність кінцевої продукції, поліпшується якість життя і зростає добробут населення. Наука має служити не тільки економіці, а і людині, створювати матеріальні і духовні основи самореалізації особистості.

Ознаками соціальної ефективності інновацій можна вважати: якісна зміна, новизна характеру виробництва, перевищення результатів над виробничими витратами; збільшення долі інноваційно активних, наукомістких секторів, відхід від сировинної орієнтації економіки і збільшення частки продукції високого ступеня переробки; досягнення максимального добробуту та всебічного розвитку людини; вдосконалення трудових відносин; економія робочого часу і зростання вільного часу людини; екологічна ефективність.

Список використаних джерел:

1. Кілієвич О., Мертенс О. Мікроекономіка для аналізу державної політики: підручник. – Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2005. – 655 с.
2. Яцишина І.В. Соціальне спрямування інноваційної економіки: досвід, тенденції, наслідки: монографія / Ірина Яцишина. – Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин Я.І., 2012. – 368 с.
3. Рейтинг країн за ВВП на душу населення (ПКС). URL: <https://nonews.co/directory/lists/countries/gdp-per-capita-ppp>
4. The Economist Pocket World in Figures: 2022 Edition. Published by Profile Books Ltd 29 Cloth Fair. London EC1A 71Q. 2021. 260 p.